

Мр Милош Здравковић*

РОНАЛД ДВОРКИН (1931 2013)

Роналд Дворкин, један од најпризнатијих и најјустицајнијих политичких и правних филозофа друге половине 20. и почетка 21. века, умро је 14. фебруара у 81. години живота. образовање је стицао на Универзитетима Харвард и Оксфорд, да би по завршетку школовања неколико година радио у правосуђу и адвокатури. Своју професорску каријеру започео је на Универзитету Јејл, а онда се 1969. преселио у Енглеску, где је на Оксфордском универзитету преузео катедру за јуриспруденцију од чувеног Херберта Харта, свог некадашњег учитеља. По повлачењу с Оксфорда, радио је као редовни или гостујући предавач на Универзитетима Лондон, Њујорк, Принстон, Стенфорд. Био је члан Америчке академије наука и уметности, као и члан Британске академије.

Дворкин је био веома плодан аутор и иза њега су остале бројне монографије и чланци. Међу његова најзначајнија дела убрајају се *Taking Rights Seriously* (1977),¹ *A Matter of Principle* (1985), *Law's Empire* (1986),² *Life's Dominion* (1993), *Sovereign Virtue* (2000), *Justice in Robes* (2006), *Justice for Hedgehogs* (2011). Нажалост, Дворкин није дочекао објављивање своје последње књиге *Religion Without God*, чији је текст послао издавачу непосредно пре своје смрти.

Као филозоф права, Дворкин је своју правну теорију градио на продуктивној критици правног позитивизма као најдоминантнијег правца у савременој јуриспруденцији. Његова главна замерка позитивизму била је да појам права одређује не узимајући у обзир мо-

* Аутор је асистент Правног факултета Универзитета у Београду, *milos.zdravkovic@ius.bg.ac.rs*.

¹ Код нас је ово дело објављено под називом *Суштина индивидуалних права*, превео др Ђурица Крстић, ЈП Службени лист СРЈ, ЦИД, Београд – Подгорица 2001.

² *Царство права*, превели Весна Кнежевић Предић и Никола Крзнарић, Филип Вишњић, Београд 2003.

ралне вредности. Ипак, особеност његове критике не огледа се у одабору мете коју је гађао, јер је позитивизам због раздвајања права и морала деценијама, па и вековима трпео критике од стране представника другог главног правца – јуснатурализма, већ у томе што је Дворкин понудио сасвим оригинални начин решавања питања односа права и морала. По њему, правна теорија не може бити неутралан и неевалувативан опис правне праксе како тврде позитивисти, већ пре њена интерпретација. Аргумент за овакав став Дворкин је темељио на чињеници да свака социјална пракса развија одређени интерпретативни став у односу на њу саму и то од стране оних који у тој пракси учествују. Пошто свака социјална пракса, па тако и право, у себи садржи одређене вредности и поседује неку сврху, то су и правила која дефинишу и уређују ту праксу повезана с том сврхом и с тим вредностима. Како је према Дворкину основна сврха права легитимизација употребе државне принуде, дакле једна нормативна сврха, теоретичари морају да предузму својеврсно нормативно истраживање, како би установили услове под којима право као нормативни систем заиста и оправдава државну принуду.

Поред наведене критике, Дворкин је замерао правном позитивизму и његову неспособност да правилно опише свој предмет, будући да правне принципе не укључује у одређење појма позитивног права, иако судови, најчешће у спорним, граничним случајевима, своје пресуде базирају управо на њима.

Као политички филозоф, Дворкин је припадао дугој традицији либерализма. Кроз своја дела успео је да изгради сопствену егалитаристичку политичку филозофију, упорно бранећи јединство слободe и једнакости, с тим да је предност давао идеји једнакости. Такође, заступао је јединство индивидуалног и колективног принципа уз поштовање индивидуалистичког карактера либерализма, веће економске једнакости уз очување слободне тржишне утакмице у оквиру капиталистичке привреде, као и јединство морала и етике, и јединство етике и политике. У складу са струјањима у либералној политичкој филозофији друге половине 20. века, Дворкин се бавио обновом идеје дистрибутивне правде која треба да сједињује тежње ка општем добру схваћеном као једнака брига или једнак третман за све (у политичком, економском, социјалном и културном смислу) и тежње сваког појединца за остварење сопственог живота у оквиру либералне политичке заједнице. Управо је ова два принципа – принцип једнаке важности и принцип индивидуалне одговорности – Дворкин препознао као основ свих вредносних судова етике и морала, права и политичке теорије моралности. Своје последње велике радове посветио је реafirмацији идеје људског достојанства, коју је утемељио на два принципа – самопоштовању и самосвојности. На основу те идеје Дворкин је аргументовао у прилог става да људи, иако имају право на

једнаку бригу и поштовање, у првом реду поседују оно најосновније, опште право да буду третирани као људска бића. То фундаментално право представља истински основ за читав корпус људских права, док је оно само базирано управо на идеји људског достојанства.

Дворкинов научни кредо био је утемељен на његовој искреној вери у основне људске вредности за које се током целе своје каријере пожртвовано борио. Више од четрдесет година активно је учествовао у јавним дебатама о питањима која су потресала западне демократије, попут питања абортуса, позитивне дискриминације, порнографије, људских и грађанских права, здравствене заштите, тероризма итд. Озбиљношћу својих расправа окупљао је око себе бројне следбенике, а противнике је убојитошћу аргументације провоцирао да преиспитују своје ставове.

Одласком Роналда Дворкина савремена правна и политичка филозофија остале су без једног од својих највећих представника, док је Пантеон западне културе још једном отворио своја врата да прими новог члана.